

גליון קע"ז (שנה ד')
חג השבועות - פרשת נשא תשפ"ו

אוצר באר יעקב

שיעורי הגאון הגדול מוה"ר רבי יעקב גרינוואלד שליט"א
רב בית המדרש דחסידי בעלזא "זכרון רפאל" בני ברק וחבר הביד"צ דקהל מחזיקי הדת באר"י

תפילת ערבית בליל שבועות מבעוד יום ודין תוספת יום טוב בשבועות

דעת הט"ז שיש לאחר תפילת ערבית בליל שבועות ✦ בדעת המגן אברהם שכתב שלא לקדש בעוד יום ✦ דעת השל"ה שאפשר להתפלל מבעוד יום ✦ ביאור החילוק בין קידוש לתפילה ✦ יקנה"ז מבעוד יום ✦ דעת הסוכרים שאין בזה חסרון מצד 'תמימות' ✦ ביאור הפנים יפות שב'תמימות' נאמר שלא לקבל תוספת יום טוב ✦ קבלת תוספת שבת לענין מלאכה ולא לקדושת שבת ✦ חילוק בין חל באמצע השבוע לחל במוצאי שבת

טוב מבעוד יום, מכל מקום בליל שבועות מאחרין להתפלל לאחר צאת הכוכבים, שאם יקדימו ויקבלו קדושת יום טוב בתפילה מבעוד יום, הרי זה כמו שחסרו

ערבית בכניסת שבועות, כדי שיהיו ימי הספירה תמימות. וכן כתב וביאר בשולחן ערוך הרב (שם): 'אף על פי שבכל ערבי יום טוב נוהגין להקדים תפילת ערבית של יום

דעת הט"ז שיש לאחר תפילת ערבית בליל שבועות כתב הטורי זהב בהלכות שבועות (תחילת סי' תצד): 'מאחרין להתחיל

<<<

פנינים

נשים בלאו של נותר

בו מעשה, שהרי המאחר מלשם אינו עושה מעשה בידים. ולכאורה תלוי זה במחלוקת הנ"ל, שלדעת התיבת גמא אין הנשים מוזהרות בלאו זה. ואכן החינוך במצות 'בל תלין' (מצוה רל) לא הזכיר בזה שנוהגת בזכרים ובנקבות. אך בפשטות הדברים נראה שהנשים מוזהרות על לאו זה כמו בכל הלאוין, וכן מבואר באהבת חסד (להפץ חיים, ח"א פ"י סעי' ה), שכתב בתוך הדברים: 'וכן אשה שיש לה בעל, ונושאת ונותנת בתוך הבית, ושכרה פועלים אפילו בסתמא, עוברת משום בל תלין'. ולא עלה על דעתו לפטור מחמת שהוא זמן גרמא.

גם המנחת חינוך (מצוה ח אות ד - ה) מצדד כהתיבת גמא, בעצם היסוד שנשים פטורות בלאו שהזמן גרמא שאין בו מעשה, מהטעם הנ"ל שאינו בכלל 'יעשו'. אך מכל מקום נקט בפשיטות כרבי עקיבא איגר בענין זה, שנוותר אינו נחשב ללאו שהזמן גרמא, מכיון שאין לו זמן קבוע.

המנחת חינוך כתב ליישב לפי זה את דברי החינוך (שם), שכתב על האיסור להותיר מבשר זבח הפסח שנוהג בזכרים ובנקבות, והרי לכאורה איסור נותר מקרבן פסח הינו ודאי לאו שהזמן גרמא, שהרי אינו נוהג אלא בפסח, ואם כן להנ"ל יפטרו הנשים מלאו זה. ומבאר המנחת חינוך, שכל מותר בפסח עובר בשני לאוין, על לאו של מותר בשם הפסח, ועל לאו הכולל של נותר בכל הקדשים, ולאו זה שבכל הקדשים לא הוי זמן גרמא, ולכן אף שנשים אינן מוזהרות בלאו של מותר מהפסח, מכל מקום מוזהרות שלא להותיר מהפסח מצד הלאו הכללי של נותר בכל קדשים.

והנה, בעצם מצות אכילת קדשים בנשים, נקט החינוך בפשיטות בכמה מקומות, שאינה נחשבת למצוה שהזמן גרמא, ולכן נוהגת בנשים כבאנשים (וראה מה שכתב במצוה קב אות א). ואף שיש לה זמן קצוב, יום ולילה או שני ימים ולילה, מכל מקום צריך לומר, שכיון שהזמן הזה אינו קבוע בזמן מסוים בשנה, אלא כל שמיא קרבן מחשב מאז את זמנו הקצוב לאכילתו, לכן אינה נחשבת למצוה שהזמן גרמא. אמנם בספר רבבות אפרים (על החינוך שם) תמה, שאכילת קדשים היא מצות עשה שהזמן קב גמא, מכיון שאינה נוהגת לעולם אלא לזמן קצוב, ולכן דעתו שאין הנשים מצוות במצוה זו, אף על פי שמותרות באכילת קדשים.

ולכאורה נחלקו במחלוקת התיבת גמא ורבי עקיבא איגר הנ"ל. שסברת הרבבות אפרים היא כעין דברי התיבת גמא הנ"ל לגבי הלאו של נותר, אך לרבי עקיבא איגר ודאי שגם הנשים בכלל מצוות אכילת קדשים כמו האנשים, שהרי אין לה זמן קבוע.

בפרשתנו נאמר (ו, ה) 'איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם' וגו'. ובקידושין (לה): 'אמר רב יהודה אמר רב, איש או אשה, השוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה'. היינו שאף שנשים פטורות ממצוות עשה שהזמן גרמא, מכל מקום הן מוזהרות על הלאוין, בין שהזמן גרמא ובין שאין הזמן גרמא.

בתיבת גמא (בפרשתנו אות א) יצא לדון בדבר החדש. שהנה הלאו האמור לגבי 'נותר', לא תותירו ממנו עד בוקר' (ויקרא כב, ל), הוא לאו שהזמן גרמא, מכיון שמיד כשהותיר שוב אינו עובר.

[ובענין מצות עשה של שריפת נותר, נקט התיבת גמא שם בפשיטות שהיא מצות עשה שהזמן גרמא, שהרי נוהגת רק ביום ולא בלילה. וכן כתב הפני יהושע (קידושין לד).] אכן מושמעות התוספות (קידושין שם ד"ה מעקה) שנשים חייבות בשריפת נותר. ובמנחת חינוך (מצוה קמז אות ד) כתב שלדעת הטורי אבן (חגיגה טז): שכתב שדווקא מצוה שבטלה לזמן נחשבת לזמן גרמא, אם כן מצות שריפת נותר אינה מצוה שהזמן גרמא, עיין שם. ועיין עוד בשער המלך (הל' פסולי המוקדשין פ"ה ה"ה). וראה עוד מה שכתבנו בזה בבאר יעקב (ח"א, קונטרס בעניני פסח שני), ואכמ"ל.

לפי זה יש מקום לומר, שאין הנשים מוזהרות בלאו זה, שמכיון שמה שמוזהרות בלאוין נלמד 'איש או אשה אשר יעשו', אם כן אי אפשר ללמוד מהכתוב רק לאו שיש בו מעשה, שהרי בתורה נאמר 'יעשו', אבל לאוין שאין בהם מעשה אפשר שאין הנשים חייבות בהם.

ברם, רבי עקיבא איגר (הגהות תיבת גמא, שם) חולק עליו, וכתב שלדעתו פשוט שהלאו של נותר אינו נחשב לזמן גרמא, שהרי בכל פעם שמוותר חייב ואין לו זמן קבוע בשנה, ומה בכך שאחר שהותיר שוב אינו עובר, מכל מקום לא נחשב לזמן גרמא. ומכיון שהוא לאו שאין הזמן גרמא, ודאי הנשים מוזהרות בו אף על פי שאין בו מעשה, שהרי על לאו שאין הזמן גרמא אין צריך לימוד לחייב בו את הנשים, שהרי גם בענין הזמן גרמא חייבות.

נמצא שנחלקו התיבת גמא ורבי עקיבא איגר בגדר זמן גרמא, באיסור שעובר עליו פעם אחת, אבל אין לו זמן מוגדר, האם נחשב לזמן גרמא. שלדעת התיבת גמא נחשב לזמן גרמא, כיון שזמנו קצוב ומוגבל, ולדעת רבי עקיבא איגר אינו נחשב לזמן גרמא, כיון שאין זמן קבוע בשנה בו נוהג איסור זה.

כעין זה יש לדון לגבי האיסור 'לא תלין פעולת שכיר' (ויקרא יט, יג), שגם באיסור זה אינו עובר על הלאו אלא בבוקר ראשון פעם אחת בלבד, ושוב אינו עובר, כמבואר בבבא מציעא (ק:), אך אין ללאו זמן קבוע בשנה, וגם לאו זה אין

מעט ממ"ט ימי הספירה שלפני חג הזה, והתורה אמרה שבע שבתות תמימות תהיינה, ומזה הטעם אין לקדש גם כן קידוש היום מבעוד יום אף קודם תפילת ערבית.¹ וכן הביאו כמה פוסקים להלכה, וגם **במשנה ברורה** (שם ס"ק א) העתיק דברי הטורי זהב.

מבואר מדבריהם, שבין תפילה ובין קידוש אין לומר מבעוד יום, מפני שעל ידי זה הוא מחסיר מן שבע שבתות תמימות. וראה בשו"ת **התעוררות תשובה** (סי' רצו) שהקשה סתירה בדברי הטורי זהב מדבריו במקום אחר (סי' תרס"ט ק"א) לענין שמיני עצרת, שהמקדש מבעוד יום אינו מברך לישיב בסוכה, הרי שסבר שעל ידי הקידוש הוא מפקיע את יום הקודם, ואם כן גם כאן נאמר שכיון שעשה אותו שבועות ממילא נשלמו השבעה שבועות. אך נראה פשוט לחלק, שבסוכות אין איסור להפסיק את קדושת היום ולעשותו שמיני עצרת, אבל כאן שנאמר תמימות אסור לו להפסיק היום קודם שנשלם.

בדעת המגן אברהם שכתב שלא לקדש בעוד יום

אולם **המגן אברהם** (שם) כתב בשם עמק הברכה ומשאת בנימין: 'בליל שבועות אין מקדשין על הכוס עד צאת הכוכבים, דכתיב תמימות תהיינה'. ומשמע מלשונו שאין להקפיד אלא על הקידוש, אבל תפילת ערבית לא הזכיר. ונראה לכאורה, שסבר שעל התפילה אין צריך להקפיד, ואין חסרון בתמימות אם מתפלל מבעוד יום. וכן דייק מלשונו **המחצית השקל**, שנראה שחולק המגן אברהם על הטורי זהב בזה, וכתב שכן מוכח מהמשך דברי המגן אברהם שכתב: 'ועיין סי' רל"ה דצריך לקרות קריאת שמע אחר צאת הכוכבים, כיון שאין קורא על מטתו, הרי שהיו רגילים לקרות קריאת שמע בערבית מבעוד יום אף בשבועות, ולא המתינו עד הערב.

אמנם **הפרי מגדים** (שם מש"ז) כתב על דברי המשאת בנימין שהביא המגן אברהם, שאף שכתב אין מקדשין, נראה שהוא הדין לתפילת ערבית שאין להתפלל עד הלילה כמו שכתב הטורי זהב, שהרי בשולחן ערוך לענין אבילות (יו"ד סי' שעה סעי' יא) ולענין נדה (יו"ד סי' קצו סעי' א) הובאו דברי תרומת הדשן שאם התפללו הקהל ערבית כבר עשו אותו לילה, ואם כן גם המתפלל ערבית מבעוד יום מחסר מן התמימות. ונראה שסבר שאין הכרח שנחלק בזה המגן אברהם עם הטורי זהב.²

ולדבריו צריך לכאורה לומר, שהיו

רגילים להתחיל ערבית זמן מועט קודם צאת הכוכבים, ועד שהגיעו לתפילת שמונת עשרה היה צאת הכוכבים, שעיקר הקפידא היא על תפילת שמונה עשרה שמזכירים בה ביום חג השבועות, אבל באמירת קריאת שמע וברכותיה מבעוד יום אין כל חסרון מצד דין תמימות. וכך הוא לשון **היעב"ץ** בסידורו (חודש סיון שביל טו) שכתב: 'ומי שמקדים להתפלל בשיעור שמוסיפין מחול על הקודש הרי זה זריז ונשכר, כי מכל מקום בעוד שמתפללין כבר הוא לילה'.

אך לדברי המחצית השקל שהמגן אברהם לא הקפיד אלא על קידוש מבעוד יום ולא על תפילה, צריך ביאור מה הטעם לחלק ביניהם, שלכאורה כשם שאנו אומרים שעל ידי שמקדש על הכוס מבעוד יום ומקבל על עצמו קדושת יום טוב נחסר מן התמימות, כן גם כשמתפלל תפילה של יום טוב קיבל עליו קדושת היום, וממילא נחסר מיום אחרון של שבעה שבועות ואין כאן תמימות.³

דעת השל"ה שאפשר להתפלל מבעוד יום

השל"ה הקדוש (תחילת מסכת שבועות) הביא שקיבל ממורו הגאון **מהר"ש מלובלין** ז"ל שקיבל איש מפי איש מפי הגאון רבינו **יעקב פולק** ז"ל, שלא לעשות קידוש ולאכול בליל ראשון של חג שבועות עד צאת הכוכבים משום שמחסר מן התמימות. ואחר כתב השל"ה: 'ואל תשיבי ממה שמתפללין אז התפילה מבעוד יום, דזה אינו כלום, דהא רבי יאשיה צלי של מוצאי שבת בשבת כדאיתא בברכות (כז:), אף על גב דעדיין ממש שבת גמור הוא'.

וכוונת דבריו, שבשלמא בימות החול כשאדם מתפלל ערבית מבעוד יום, אפשר לומר שנחשב כאילו נשלם היום ונעשה לילה מעכשיו, אבל במעריב של מוצאי שבת אי אפשר לומר שכשמתפלל מבעוד יום הוא עושהו ללילה, שהרי עדיין אסור במלאכה ודיני היום נוהגים בו. ובהכרח שמה שאפשר להתפלל ערבית מבעוד יום אינו משום שמתחיל לילה מעכשיו, אלא שמתפלל ביום חובת הערב. ואם כן גם בערב שבועות אין פגם במה שמתפלל ערבית מבעוד יום, שכיון שלא הפך את היום ללילה אינו מחסיר מן התמימות, אלא מתפלל בערב שבועות תפילה השייכת לליל שבועות.

וכן מבואר מדברי הפרי מגדים שהובאו למעלה, שרק אם אנו אומרים שעל ידי התפילה הוא עושה היום ללילה, אין

להתפלל בערב שבועות מבעוד יום, שמחסר מיום אחרון של השבע שבתות. אבל לדעת המפרשים הסוברים בהלכות נדה ואבלות שתפילה אין פירושה שהופך היום ללילה, לפי זה אין להמנע מלהתפלל ערבית של ליל שבועות מבעוד יום.

ביאור החילוק בין קידוש לתפילה

ולדברי השל"ה הק' בהכרח צריך לומר שקבלת קדושת יום טוב על ידי קידוש נחשבת כעושה לילה מעכשיו, ואינה כתפילת ערבית שאינה עושה לילה, שהרי בקידוש הוא מודה שאין לקדש מבעוד יום מאחר שמחסר בכך מן התמימות. והדבר צריך עיון, שהרי כמו שמצאנו שמתפלל אדם של מוצאי שבת בשבת, כך מבדילין מבעוד יום אף על הכוס כמבואר בגמרא (ברכות שם), וכן נפסק **בשולחן ערוך** (סי' רצג סעי' ג), הרי שגם הבדלה על הכוס אינה עושה את היום ללילה, ואם כן הוא הדין בקידוש נאמר שאינו עושה היום ללילה, ויהא מותר גם לקדש מבעוד יום בערב שבועות כשם שמותר להתפלל.

ונראה שצריך לומר בדעתו ובדעת כל הסוברים לחלק בין קידוש לתפילה, שהבדלה אינה דומה לקידוש, שבהבדלה אינו יכול להפסיק על ידה את קדושת השבת אשר לפנינו ולסלקה, לכן פשוט שההבדלה אינה עושה את היום ללילה, ואינה אלא היתר שהתירו לו בשעת הדחק להבדיל מבעוד יום. ובפרט לפי שיטת **הרמב"ם** (הלכות שבת פכ"ט הי"א) שמצות קידוש והבדלה היא בכניסת השבת ויציאתו או מעט קודם. מה שאין כן קידוש שבא להחיל עליו קדושת שבת, מעשה הקידוש עושה כעין לילה מעכשיו, והרי הוא מסלק את יום החול ומתחיל את השבת, ולכן אם יקדש בערב שבועות מבעוד יום, הוא מסלק את יום האחרון של ימי הספירה ומחסיר מן התמימות.

אך עדיין צריך עיון, שאם אפשר לחלק בין יציאת השבת לכניסתו, איך הוכיח השל"ה לענין תפילה מדין מתפלל אדם של מוצאי שבת בשבת על תפילה של ערב שבת, גם שם נאמר שהתפילה של ערב שבת עושה את היום ללילה, ואינה דומה לתפילה של מוצאי שבת בשבת. ומה היתה סברתו לחלק בין תפילה לקידוש.

ואולי אפשר לחלק בין תפילה לקידוש לענין שבועות, שלעולם מעיקר הדין אין איסור לחסר מן התמימות, מאחר שכבר ספר מ"ט יום ואינו עושה פעולה שמבטלת את הספירה, אלא רק למראית עין נראה

« « «

ג) וראה בשו"ת **שבוע יעקב** (ח"ג סי' נב) שכתב לבאר מה שהביא **בחק יעקב** (סי' תפט ס"ק יא) בשם **מהרי"ל** שביום אחרון של הספירה יאמר שהם שבעה שבועות ולמחרתו הוא ערב שבועות, שהטעם שצריך לומר כן להודיע שלא יטעו לומר שהספירה נגמרת עכשיו בספירתו, אלא אינה מסתיימת עד למחר בסוף היום.

יוצא גם ידי חובת קידוש מדאורייתא, וכמו שכתב המגן אברהם עצמו בס' רעא. ואפשר שכיון שאין כוונתו לצאת ידי חובת קידוש בתפילה אין בכך חסרון, ובפרט ביום טוב שחיוב הקידוש בו הוא מדרבנן בוודאי אינו יוצא בתפילה, שהרי כך תקנו חכמים לקדש על הכוס.

א) אולם ראה גם מה שכתב הפרי מגדים עצמו בספרו **נועם מגדים** (דף כג) ששם חילק בין קידוש לערבית.

ב) וראה בשו"ת **פני מבין** (או"ח סי' קלה) שגם הוא נקט בדעת המגן אברהם שמחלק בין תפילה לקידוש ומתיר להתפלל מבעוד יום, והקשה שהרי בכל תפילה

שמחסר מתמימות, ולכך בתפילה שהיא דבר הנוהג בכל יום, אין ניכר כל כך שהוא מבטל התמימות, אף שמקבל עליו קדושת יום טוב על ידי התפילה, מה שאין כן קידוש שאינו נוהג אלא ביום טוב, הדבר ניכר לכל שקיבל עליו קדושת יום טוב, וממילא נראה כמחסר מן התמימות.¹

יקנה"ז מבעוד יום

בשול"ת **שבט הלוי** (ח"ח סי' קט) נשאל, ביום טוב שחל במוצאי שבת, אם רשאים לקדש ולהבדיל סדר יקנה"ז מבעוד יום לזקנים וחולים, כמו שמותר לקדש מבעוד יום בשבת שחל אחר יום טוב. או שמא כיון שקדושת שבת חמורה מיום טוב, אינו יכול לקדש ולקבל עליו קדושת יום טוב, שבמעשה זה הוא מפקיע ממנו את קדושת השבת.

והשיב, שנראה שכיון שמותר להתפלל ולהבדיל של מוצאי שבת בשבת אף במוצאי שבת שהוא חול, ובהכרח הטעם משום שרק מקבל עליו מהותו של יום המחרת, מבלי שיעשה איזה פעולה נגד יום שעבר היינו נגד קדושת השבת, אם כן כל שכן שמותר לעשות כן במוצאי שבת שהוא יום טוב.

אך לפי מה שכתבנו סברא לחלק בין ענין הבדלה של מוצאי שבת בשבת, שאחר שכבר חלה קדושת השבת אינו נחשב בזה כמפקיע את קדושת השבת, לבין ענין קידוש בערב שבת שמקבל עליו קדושת שבת שעדיין לא חלה, שבזה נחשב כמפקיע את יום הקודם, לפי זה גם אין להוכיח מדין הבדלה במוצאי שבת לקידוש של יום טוב במוצאי שבת, שכיון שבא לקבל עליו קדושת יום טוב שעדיין לא חלה, אפשר שנחשב בזה כמפקיע את קדושת השבת.

דעת הסוברים שאין בזה חסרון מצד 'תמימות'

הנצי"ב **בהעמק דבר** (אמור) הקשה על דברי האחרונים שאסרו להתפלל ערבית בערב שבועות קודם חשיכה משום חסרון תמימות, שאם כן מדוע נוהג דין זה דווקא בערב שבועות, בכל יום מימי הספירה נאסור להתפלל לפני הלילה, שכל יום ויום צריך להיות שלם. וכתב הנצי"ב שצריך לומר, שדין זה שלא להתפלל קודם אינו מדין תמימות, אלא משום שנאמר (ויקרא כג, כא) על חג השבועות 'וקראתם בעצם היום הזה מקרא קודש', ובא הכתוב למעט שבחג השבועות אין נוהג דין תוספת יום טוב, ואין לעשותו מקרא קודש אלא בלילה.

ובסידור **יעב"ץ** (שם) כתב על דברי האומרים שמאחרין להתפלל עד חשיכה,

שהוא דקדוק קלוש מחודש מהאחרונים, ומבואר שהוא סבר שמותר להתפלל ולקדש מבעוד יום, ואין בכך חסרון בתמימות, שאינו עושהו ללילה אלא מקיים מצות הלילה ביום. אלא שסיים שם היעב"ץ: 'ועיקר הקפידא למאן דחש לה הוא שלא לאכול קודם הלילה'. ודבריו חידוש הם, שאם אין מניעה להתפלל ולקדש מבעוד יום, מאיזה טעם צריך להקפיד שלא לאכול הסעודה מבעוד יום. ואפשר שאין זה דין מיוחד לשבועות, אלא בכל שבת ויום טוב סבר שיש לאכול הסעודה דווקא בלילה. וראה **בטורי זהב** (סי' תעב ס"ק א) שמביא כן בשם מהר"ל **מפראג** שצריך על כל פנים לאכול כזית בלילה.

ביאור הפנים יפות שב'תמימות' נאמר שלא לקבל תוספת יום טוב

בעצם הנידון זה שדנו האחרונים אם מותר להתפלל או לקדש בערב שבועות מבעוד יום, לכאורה צריך עיון, שהרי בלא זה יש מצות תוספת יום טוב להוסיף מחול על הקודש, וצריך לקבל עליו קדושת יום טוב מבעוד יום, ואין מתקיים דין תמימות.

והנה **הפנים יפות** (אמור) כתב לפרש כוונת הכתוב (ויקרא כג, טז) 'תספרו חמשים יום', שלפי שבכל שבת ויום טוב יש מצוה להוסיף מחול על הקודש, ונכללו במצוה זו שני חיובים, לשבות ממלאכה זמן מועט קודם כניסת שבת ויום טוב, ומלבד זה צריך לקבל עליו גם במחשבה קדושת היום קודם בואו.

אמנם בחג השבועות כיון שאמרה התורה 'תמימות תהייה', אין לקבל עליו קדושת היום במחשבה עד הלילה, ואף שבוודאי ממלאכה צריך לשבות, אין זה ענין לקבלת הקדושה במחשבה, וכיון שאין אדם יכול לצמצם עתיו ורגעיו, לכן כתבה התורה 'תספרו חמשים יום', שכיון שהמ"ט יום צריכים להיות תמימות, נראה הדבר כאילו נכנסה הספירה ליום החמישים, ודבר זה נתחדש כאן בפסוק שאין עליו לקבל קדושת יום טוב במחשבה בחג שבועות.

וכתב עוד, שמזה נסתרו דברי הצדוקים שאמרו שתחילת הספירה היא תמיד ממחרת שבת בראשית, שלפי דבריהם נמצא שחג שבועות יחול תמיד במוצאי שבת, ואם כן פשוט שאין צריך להוסיף ולקבל קדושת יום טוב מבעוד יום, שקדושת שבת חמורה מקדושת יום טוב, ולא הוצרכה התורה לכתוב תספרו חמשים יום.

קבלת תוספת שבת לענין מלאכה ולא לקדושת שבת

בענין מה שכתב הפנים יפות שתוספת שבת כוללת שני חלקים, הנה עצם הענין

דבר פשוט הוא, וכך הוא גם לשון הריטב"א (ראש השנה ט): 'ותוספת זה אינו בדברים וביטול מלאכה בלבד, אלא שיוסיפו בדברים של קדושה או בתפילה או בקידוש'.

אולם מה שכתב הפנים יפות שאפשר לחלק ביניהם לשבות ממלאכה ולא לקבל במחשבה קדושת היום, דבר חידוש הוא, ומדברי רבים מן המפרשים והפוסקים מבואר שרק על ידי קבלה שמקבל עליו קדושת שבת נאסר בעשיית מלאכה. וראה **בחלקת יואב** (או"ח סי' ל) שמוכיח בכמה ראיות ומדברי הריטב"א הנ"ל שאין תוספת שבת חלה מעצמה בלי קבלה. וכן כתב בספר **תוספות שבת** (סי' רסא ס"ק יג). וראה שם בביאורים שמאריך בזה.²

ובמקום אחר (אוצר באר יעקב, גליון פב) הבאנו דברי הראשית **ביכורים** (ח"ב סי' ד), שהביא בשם אחיו רבי **שלמה הכהן** שגם הוא כתב כהנצי"ב, שממה שנאמר בעצם היום הזה למדנו שאין נוהג כלל דין תוספת יום טוב בחג השבועות. אולם בספרו **בנין שלמה** (ח"ב סי' לה) חזר בו רבי שלמה הכהן ופירש שאיסור מלאכה בוודאי נוהג, ורק מקרא קודש בדיבור על ידי תפילה או קידוש אין נוהג בשבועות, והיינו כדברי הפנים יפות.

על כל פנים מדברי הפנים יפות מתבאר דבר חידוש, שבשבועות אין נוהג דין תוספת יום טוב של קבלת קדושת היום, ולמד כן ממה שנאמר תספרו חמשים יום. וכן הבאנו למעלה בשם הנצי"ב שכתב שאין דין מקרא קודש מבעוד יום בשבועות, ולמד כן מדכתיב בעצם היום הזה. ויש לעיין לפי דעתם אם במוצאי שבועות נוהג דין תוספת, אחר שבכניסתו לא נהג הדין.

חילוק בין חל באמצע השבוע לחל במוצאי שבת

עוד כתב הפנים יפות לפרש להיפך, שתמימות הכוונה בלי שום תוספת מיום הבא, והוא על פי דברי הגמרא במנחות (סה:) שהקשו כתוב אחד אומר תספרו חמשים יום, וכתוב אחד אומר שבע שבתות תמימות תהייה, שמשמע שבועות שלימות מתחילת ליל ראשון עד מוצאי שבת. ותירצו כאן ביום טוב שחל להיות בשבת כאן ביום טוב שחל להיות באמצע השבת. ופירש הפנים יפות שכשחל באמצע השבת נמצא שחג שבועות גם הוא באמצע ימי השבוע ולא במוצאי שבת, ואז הם תמימות, שנשלמו המ"ט יום מיד בתחילת הלילה, אבל כשחל חג שבועות במוצאי שבת וצריך להוסיף קדושת שבת אל תוך הלילה, נמצא שנמשכו ימי הספירה לתוך יום החמישים, ולכן כתבה התורה תספרו חמשים יום.

ובחתם **סופר** על התורה (אמור) כתב לפרש דברי הגמרא הנ"ל, שחילקו בין

אבל מה שרוצה להוסיף על השיעור ולקבל עליו שבת מופלג המנחה ואילך, זה ודאי אינו חל מעצמו אלא ע"י קבלה.

ראיה, שנידון האחרונים הוא רק על שיעור תוספת שבת שחייבים בה מן התורה, אם חלה מעצמה או רק ע"י קבלה,

(ד) ומה שמוכיח מדברי המשנה ברורה (סי' רסא ס"ק כא) שגם הוא סובר כן שאין קבלת שבת אלא בדיבור, אין משם

על כל פנים מבואר מדבריו, שסבר שנוהג דין תוספת יום טוב בחג השבועות. וצריך לומר לפי דעתו שהדין דאורייתא לא נשתנה בשבועות משאר ימים טובים, אבל קידוש ותפילה שהם מדרבנן בזה אמרו להמתין עד הלילה^ה.

הסוף ואין כאן תמימות, אך כשחל שבועות במוצאי שבת ומוסיפים בקדושת השבת אל תוך הלילה, משלימים בזה מה שהחסירו בתחילת הספירה ויש כאן תמימות. והוא ממש ההיפוך מדברי הפנים יפות הג"ל, שרק כשחל במוצאי שבת לא הוי תמימות.

שבועות שחל במוצאי שבת לבין חל בשאר ימי השבוע, שהרי תמיד חסר בתחילת הספירה, כיון שצריך להוסיף בקדושת יום טוב ראשון של פסח מחול על הקודש, וכן בסוף הספירה צריך להוסיף ולקבל קדושת יום טוב של שבועות, וממילא חסר גם מן

(ה) עוד יש לדון אם מותר להדליק נרות של יום טוב מבעוד יום, ואם הנשים רשאות לברך אז שהחינו. ואכמ"ל.

♦ תמצית השיעור ♦

- ✧ בט"ז שאין להתפלל ערבית ליל שבועות מבעוד יום, משום תמימות. והתעוררות תשובה הקשה משמיני עצרת. אך שם אין דין תמימות.
- ✧ במגן אברהם שאין לקדש מבעוד יום, ולמחצית השקל ערבית מותר לדעתו, אך לפרי מגדים גם ערבית אסור.
- ✧ לשל"ה מותר להתפלל מבעוד יום, שערבית אינו עושה לילה. אבל קידוש אסור. ואולי משום שאינו מקדש בכל יום נראה יותר כמחסר תמימות.
- ✧ שבט הלוי מתיר יקנה"ז מבעוד יום. אך יש לדחות שבזה מקבל קדושת יום
- טוב שעדיין לא חלה ומפקיע קדושת שבת שכבר חלה.
- ✧ להעמק דבר אין בזה משום תמימות. שאם כן גם בכל יום כן. אלא משום פסוק 'וקראתם בעצם היום הזה מקרא קודש'.
- ✧ ביעב"ץ שמותר להתפלל ולקדש מבעוד יום, אבל לא לאכול. ויש לעיין. ואולי בכל סעודות שבת ויום טוב סובר כן.
- ✧ לפנים יפות ובנין שלמה יש בשבועות תוספת יום טוב רק ממלאכה ולא לקדושת יום טוב. אך לאחרונים אין
- איסור מלאכה ללא קבלת קדושה.
- ✧ לסוברים שאין תחילת קדושה מבעוד יום, יש לעיין במוצאי שבועות אם יש תוספת.
- ✧ אופן אחר בפנים יפות, שכשחל באמצע שבוע הוי תמימות, אבל במוצאי שבת שצריך להוסיף על השבת נמשך יום החמישים עד למחר.
- ✧ בחתם סופר להיפך, שבאמצע השבוע לא הוי תמימות, שיום טוב ראשון נכנס ליום טוב שני, ובחל במוצאי שבת משלים התוספת מיום טוב שני.

התודה והברכה לידידינו החשובים שנטלו חלק בהוצאת הגליון

הרה"ח ר' שלמה מושקוביץ שליט"א - אנטוורפן
לרגל שמחת נישואי בנו החתן החשוב כמר אריה נ"ו
עב"ג בת מחותנו הרב הגאון רבי פינחס פדווא שליט"א - גאב"ד שומרי הדת אנטוורפן
למזל טוב ובשעה טובה ומוצלחת

כל הזכויות שמורות למכון 'טעם התורה' להוצאת שיעורי
הגאון הגדול מוה"ר רבי יעקב גרינוואלד שליט"א
להערות והארות ולכל ספרי המכון:
טל: +972-54-8470816 | דוא"ל: taamhatoreh@gmail.com

לעילוי נשמת
הרב הגאון הצדיק מוה"ר
רבי יהושע בהגה"צ רבי אהרן צבי בריסק זצ"ל
אב"ד ור"מ טשעקא - נתניה
נלב"ע ח' סיון תש"ע
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח על ידי בניו החשובים
הרה"ח ר' אהרן צבי שליט"א
הרה"ח ר' אברהם איסר שליט"א
והרה"ח ר' רפאל שליט"א

לאור באור התורה

הביאו ברכה לתוך ביתכם - ספרי 'באר יעקב' הנפלאים
שיעורים וסוגיות מאור תורתו של עמוד התורה שליט"א
אוצרות יקרים מפז מעומקה של תורה - לארכה ולרחבה
ערוכים וכתובים בטוב טעם ודעת ובשפה שוה לכל נפש

להשיג בחנויות הספרים המובחרות
לפרטים נוספים: 054-847-0816

